

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 144, GOD. IX, BEOGRAD, UTORAK, 18. FEBRUAR 2014.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Čirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 18. marta

MIXER

Piše: Aleksandar Novaković

JEVREJI KAO DRAMATIS PERSONAE U SRPSKOJ DRAMI

Predrasude o „drugima“ nisu mimoišle ni Jevreje bez obzira na insistiranje brojnih srpskih intelektualaca da antisemitizma nikad nije bilo u Srbiji. Može se reći da nije bio u toj meri prisutan kao u nekim zemljama Istočne Evrope, pre svega Rusiji i Poljskoj. Ipak, uvreženo mišljenje o tolerantnom srpsko-jevrejskom suživotu je preterano. Jevreji su od nastanka moderne srpske nacionalne države tretirani kao „Srbi Mojsijeve vere“, ali to ne znači da su ovakvim administrativnim potezom predrasude izbrisane. Antisemitizam, i to ne samo u brojnim, surovim i sirovim šalama na račun „Ješa“ ili „Čivuta“ poseduje svoj istorijski kontinuitet i u ovoj zemlji. O tome danas, u zemlji u kojoj je, po Aleksandru Nećaku, predsedniku Saveza jevrejskih opština Srbije, samo 2012. godine objavljeno preko stotinu knjiga antisemitske sadržine ne treba posebno ni govoriti. Jedna od prvih antijevrejskih knjiga objavljenih u novovekovnoj Srbiji je „delo“ Jeromonaha Neofita *Protiv vere jevrejske*. Neofitovo pisanje je, u vreme vladavine Miloša Obrenovića, stavljeno na spisak cenzurisanih knjiga. Pojedini ugledni, akademski obrazovani Srbi su pokazivali neskriveni antisemitizam. Jovan Dučić je napisao da su „Jevreji bili narod koji je u svojoj istoriji najviše isticao obest svoje mržnje“. Slavni pesnik je tvrdio da je „Hristos po svom načinu govora i svojoj inspiraciji ljubavi bio većma antički Grk nego savremeni Jevrejin“. Stereotip Jevrejina koji podrija „čistu“ patrijarhalnu srpsku sredinu oličen je u školskom učitelju u *Školskoj ikoni* Laze Lazarevića. U političkom životu, antisemitizam je bio prisutan u delima Jaše Tomića (*Jevrejsko pitanje*) i Vase Pelagića (*Vjerozaskonsko učenje Talmuda ili ogledalo čivutskog poštenja*). Užasi koji su snašli jevrejsku zajednicu u Srbiji u Drugom svetskom ratu, logistički potpomognuti od žandara i vojske kolaboracionističke vlade generala Milana Nedića, poznati su. Napomenuo bih da je Beograd bio posle Talina, druga „Judenfrei“ prestonica u Evropi, što govori koliko o zločinačkoj temeljnosti Vermahta i SS-a toliko i o „posvećenosti“ srpskih fašista.

Jevreji se, kao dramatis personae, pojavljuju u *Nebeskom odredu* Đorđa Lebovića i Aleksandra Obrenovića (Frans (Ranjenik) i Čovek pod kapom) smeštenom u koncentracioni logor Aušvic 1944. godine i *Komandantu Sajleru* Borislava Mihajlovića Mihiza (Melhior Vajs) koji se dešava u leto 1941. godine u Vršcu. Napomenuo bih da je antisemitsko raspoloženje crkvenog klera opisano u *Kraljevoj jeseni* Milutina Bojića gde franciškanski sveštenik spominje apotekara Vile Novu kao „đavoljeg slugu“, „Jevrejina, dabome“, koji je navodno pokušao da otruje papu Klimenta. Jevrejskim lekarima su se često pripisivale regicidne namere. Lični lekar Elizabete Prve

Tjudor, Rodrigo Lopez, portugalski pokršteni Jevrejin, osuđen je na smrt zbog navodnog pokušaja trovanja engleske kraljice. Nimalo slučajno, javno mnjenje je, nekoliko godina pre Lopezo-ve smrti, zahvatio talas snažnog antisemitizma, izazvan komandom *Malteški Jevrejin* Kristofera Marloua. Docnije će, Lopezova nesrećna sudbina i drama Kristofera Marloua, inspirisati Šekspira da napiše *Mletačkog trgovca*.

SLOMLJENA VERA NEBESKOG ODREDA

Čovek pod kapom iz *Nebeskog odreda* Đorđa Lebovića i Aleksandra Obrenovića je, kao i drugi logoraši iz njegove grupe, dobio nacističku „ponudu“: ili će pristati da produži svoj život na tri meseca tako što će, kao član tzv. Nebeskog odreda, sastavljeno od logoraša raznih nacionalnosti i konfesija, ubijati logoraše ciklonom B, ili će biti streljan. Pre nego što je odveden u Aušvic, Čovek pod kapom je bio časovničar i vodio povučeni, građanski život. Izgubio je ženu i decu i želi da sve oko sebe doživi kao određeni mehanizam, kao sat koji popravlja tokom celog komada. Zato, pod užasnim pritiskom i stresom, svoju sudbinu tumači religijski, ali sa fatalističkom vizurom. Smatra da je sve što doživljava u logoru već napisano, jer u *Talmudu* stoji da će doći „narod izdaleka, narod bezdušni, koji neće mariti za starce, niti će deteta žaliti“. Taj daleki narod su svakako Nemci koji služe Hitleru. Sudbinu, kakva mu je dodeljena, valja istrpeti, moliti se, biti posvećen i spas će doći. Ovakav stav, kao i njegovo etničko poreklo i religija, dovode ga automatski u sukob sa logorašima koji su antisemiti: Prominentom, bivšim poljskim diplomatom, Musselmanom (u stvari Italijanom) i Zelenim, nemačkim kriminalcem. Verske ograde mu ne smetaju da truje ciklonom B svoje sunarodnike i jede hranu koja je oteta od mađar-

Fotografije u broju: Vera Vujosević

skih Jevreja. Ne uznemirava ga ni to što, u peći ispod njegove sobe, tinjaju tela Jevreja iz lovske geta. Svoju veru on koristi kao štit, ali i sredstvo izdizanja iznad svih ostalih, pa čak i onih koji su njegove vere. Ubeđen je da su stradali kao nedovoljno posvećeni. Deformacija karaktera je kod njega tolika da ne vidi istinski užas kao ni to da nacističko zlo ne šteti nijedan narod, rasu ili veru. Čovek pod kapom koristi svoju veru i kao način da ostane priseban i da propast svoje porodice objasni sebi kao deo velikog Božjeg plana. Naime, Jevreji su izabra-

ni narod ali i određeni da stradaju. Ovakvo razmišljanje daje stradanju bližnjih kakav-takav smisao. Bledi pokušaj Čoveka pod kapom da pobegne tako što će svoj satni mehanizam spojiti sa improvizovanim bombama ništavan je u poređenju sa fatalizmom koji ga prožima. U času pred egzekuciju, on se ponovo okreće molitvi, zaključan u svetu koji nema veze ni sa njegovom verom, niti sa isticim racionalnim i tone u sopstveno ludilo. On je psihološki objašnjen, zatvoren lik, koji je svoju transformaciju doživeo pre nego što je došao u logor. Samim tim ovaj nekadašnji časovničar ne predstavlja jevrejski narod kao takav, već univerzalni tip očajnika koji svoju veru prilagođava srozanim etičkim standardima. Čovek pod kapom nije stereotipni religiozni Jevrejin, već čovek uplašen smrću. Ideološki protivnik Čoveka pod kapom je Frans, politički zatvorenik. Ovaj mladić iz Pariza je bio član komunističkog pokreta otpora u Francuskoj. Mladi komunist je delio, kao kolporter, antinacističke letke koji su bili skriveni u dnevnim novinama. U logoru je završio nakon potkazivanja od strane jedne od čitateljki novina. Čovek pod kapom predstavlja za Fransa sve ono što doživljava kao konzervativno i pasivno. Nesposobnost da se pobuni i pruži aktivan otpor je za Fransa glavni razlog jevrejskog stradanja, a ne antisemitsko ludilo koje trese Evropu. Njegov identitet nije određen jevrejskim poreklom, već pripadnošću Komunističkoj partiji i francu-

skim jezikom. Tome treba dodati i činjenicu da je promenio ime da bi se lakše uklopio u sredinu. On jeste Jevrejin, što nevoljno priznaje, ali je pre svega komunist i Francuz. Svoju pravu nacionalnu pripadnost smatra za nepotreban balast. Jevrejsku veru, kao i svaku drugu, smatra za gomilu besmislica, a naročito ga iritira insistiranje Čoveka pod kapom da se umesto zabranjenog Božjeg imena Jehova izgovara Adonaj. Ipak, i njegova borbenost se polako topi pred neminovnošću smrti i sve manjim mogućnostima za bekstvo. Fransova transformacija je dvostruka. Pogazio je svo-

je principe tako što će učestvovati u egzekucijama drugih logoraša. Na kraju komada pada u pasivnost kada se, noć pred najavljenog pogubljenje celog „Nebeskog odreda“, treba suprotstaviti čuvarima. On je, kao i Čovek pod kapom, tip posrnulog vernika čija su ubeđenja i moral krhki pred strahom za sopstveni život.

ČOVEK OMEĐEN PATNJOM

Melhior Vajs iz *Komandanta Sajlera* je dramatis persona o kojoj se mnogo govori, ali se pojavljuje kratko i to kao priviđenje nacističkog komandanta Sajlera. Vajsova životna priča je burna: sin bogataša, nekad zavodnik, rastrošni naslednik, hedonista i erudita. Melhior Vajs je stasit, lep čovek u svojim pedesetim i „pre liči na Getea nego na Jevrejina“. Pred Prvi svetski rat je imao aferu sa slovačkom služavkom Katarinom Karliček koja je nedugo zatim zatrudnela. Da bi izbegao obaveze i ogovaranje, on je predložio Karlu Sajleru, svom kočijašu, da oženi Katarinu, što je ovaj i uradio. Zauzvrat, Vajs mu je dao lepo imanje i ištansku, nadzorničku titulu. Nakon ovog dogovora je kao austrougarski oficir otišao u rat. Katarina je rodila sina, docnije nacističkog komandanta Vilhelma Sajlera, nesvesnog svog jevrejskog porekla. Da ironija bude veća, Vajs je, dajući svoj novac, pomogao da Vilhelm Sajler ode na studije u Minhen gde se ovaj pridružio nacional-socijalistima. Po dolasku nacista u Banat, Melhior Vajs je na spisku Jevreja predviđenih za likvidaciju, ali pokušava da se izbavi tako što traži siguran odlazak u Švajcarsku ili neku drugu neutralnu zemlju. Melhior zauzvrat, preko advokata Nešića, nudi svom vanbračnom sinu polovinu imanja, ne kao mito već zbog toga što kao njegov sin ima na to pravo. Vajs je razuman čovek, svestan svojih grešaka u mladosti od ko-

jih se izdvaja jedna: nije bio uporan u nastojanjima da dobije ruku jedine žene koju je voleo - baronice iz Ečke. Mladi Melhior je bio svestan konfesione granice ali, pre svega zbog nasleđstva, nije mogao da se oženi nejevrekom. Svestan je gluposti nacionalnih i verskih predrasuda i, kao objašnjenje, koristi svoj omiljeni primer – konje. Tako on navodi kako su kao rase, araber i kirgizi vredniji od nonijusa ili teških nemačkih štajera. To je, u prenesenom značenju, odgovor na Hitlerovu podelu na „više“ i „niže“ rase. Vajs na gotovo očinski način razgovara sa Vilhelmom Sajlerom i objašnjava mu da su priče o izabranim plemenima opasna varka, i da je to tačno: „isto kao i ono što tvoj Rozenberg govori kad priča o narodu gospodara“. Melhior Vajs je čovek sveta, za njega ne postoji neka osobenost, osim one koju vam drugi pripišu kao pripadniku drugog naroda u određenom političkom trenutku. Tačnije: „biti Jevrein ne znači ništa sem biti nesretniji od drugih, kriv za krivicu koja NE POSTOJI“. Uprkos ovom glasu razuma, komandant Sajler ne može da pobegne od onoga što je postao – nacistički zlikovac. Njegov život se završava sledećeg jutra kad ga ubija nacistički Kramer, poručnik iz službe bezbednosti koji je otkrio njegovo jevrejsko poreklo. Melhior Vajs je slojevit lik, individua, naturalistički prikazan, sa jasnom psihološkom koncepcijom. Za njega se može reći da ga je „put preterivanja doveo do palate mudrosti“ (Blejk). Vajsov život kao da čine potpuno različiti ljudi koji su nosili isto ime. Bio je mladi, rasmusni bogataš, hrabri oficir, promoćurni biznismen i mudri rezoner u svojim poznim godinama. On je do svoje mudrosti došao na težak način - napravio je veliki broj grešaka. Tek je docnije shvatio koliko su ga koštale i prihvatio svoju krivicu. Za njega se može reći da je čovek po sredini, ali se po

mnogim osobinama kvalitativno izdvaja od „običnih ljudi“, nalikujući tragičkom Aristotelovom modelu. Dodajmo tome i da se on pojavljuje kao priviđenje, autorova kreacija po uzoru na duha Hamletovog oca, ali sa posebnim, realističnim pečatom.

*

Kao zaključak se nameće da su, u analiziranim komadima, Jevreji kao dramatis personae, dobro izgrađeni, psihološki objašnjeni. Oni imaju, pre svega, opšte ljudske a ne stereotipne „jevrejske“ osobine. Pritom, suočeni sa najvećim užasom koji je, u višemilenijumskoj seriji stradanja, snašao njihov narod. Samim tim su pojedini njihovi postupci, čak i kad su etički problematični, neodbranljivi ali razumljivi s opšteljudskog stanovišta. Retki su ljudi, bez obzira na rasu, veru ili naciju, koji će između smrti i života izabrati prvu, kao što se vidi u *Nebeskom odredu* čiji je autor, Đorđe Lebović, jedva preživeo holokaust. S druge strane, u srpskoj drami ostaju male „humorističke“ opaske, kao ona u *Kir Janji* Jovana Sterije Popovića. Naime, jedini koji uspevaju da prevare Kir Janju (pored Srbina Mišića) su jevrejski falsifikatori. Sam Kir Janja u njihovom etničkom poreklu nalazi uzrok propasti svoje špekulacije. Inače, među trgovcima i zelenošima su, u to vreme, početkom 19. veka, za jedine koji su mogli da „nadmudre“ Grke i Cincare, važili upravo Jevreji, a još lukaviji od njih su, po tom stereotipu, bili Jermeni. Nije nimalo slučajno što su baš Jermeni, obeleženi kao „oni koji drže sav novac i izazivaju sve ratove“, u dva navrata, krajem 19. i početkom 20. veka, bili podvrgnuti genocidu koji je sprovođila Otomanska Imperija. Da bi, u pogromima u carskoj Rusiji (1881-1884, 1903-1906), a zatim u holokaustu za vreme Trećeg Rajha (1933-1945.) stradali Jevreji ■

CEMENT

Piše: Bojan Samson

ĆORSOKAK. RETROVIZOR. RIKVERC

Vladimir Stojnić, *Kutija*, Narodna biblioteka Stefan Prvovenčani, Kraljevo, 2013.

Zamislite na trenutak da vam se ne dopadne knjiga autora kojeg inače cenite, autora u čijoj ste afirmaciji učestvovali i autora sa kojim ste sarađivali na razne načine. Taj pisac vam poklonio knjigu sa drugarskom posvetom očekujući verovatno nekakvu reakciju, ali sigurno ne izliv negativnih komentara. Jer tako vam je to sa piscima, oni od kritičara očekuju ono što nikako ne bi smeli: večnu i bezuslovnu ljubav i podršku, naravno, i vrlo su povređeni kada se to ne dogodi. I šta onda usledi? Na primer, vi napišete negativan prikaz, nađete urednika koji bi to hteo da objavi, doživite par negativnih i par pozitivnih komentara (u zavisnosti od toga u kakvim je odnosima pisac sa ostatkom književne zajednice), možda se nađete i na nekoj crnoj književnoj listi (opa!), autor vas optuži za zavirljivost jer, eto, njemu tako dobro ide a vi niste ništa objavili već godinama, prokaže vas kao oličenje mrzovolje, kreativne impotencije i neostvarenosti, a vi na kraju shvatite da su se vaši najiskreniji prijatelji nalazili među programerima, konobarima, poljoprivrednim inženjerima i poštarama, i život konačno može da krene dalje. Tako vam je to u srpskoj, a verovatno i u svakoj drugoj književnosti. Ipak, ništa ne može zameniti taj osećaj da ste rekli ono što ste stvarno mislili, zar ne? Ili ipak može?

Evo jednog indikativnog slučaja: pesnička knjiga *Kutija* Vladimira Stojnića (1980). Inače, Zemunac je prepoznat kao jedan od najrelevantnijih, najplodnijih i najznačajnijih pesnika svoje generacije. Veliki potencijal njegovih prethodnih knjiga, a naročito druge po redu, ekfrastičke zbirke *Fotoalbum* (2010), ukazivao je na kreativno vrlo radoznalog autora sklonog formalnim inovacijama, dok je kritiku obavezivao na pažljivo praćenje pesnikovog budućeg razvoja, ali i podsticao na pružanje neophodne podrške. Trećom zbirkom, *Poziv na savremenstvo* (2011), Stojnić pravi radikalno poetički zaokret ka neoavangardnim pesničkim strategijama, eksperimentu, esejističkom prilazu teorijskim pitanjima, itd. Ovim izdanjem autor daje do znanja da ne želi biti strpan ni u jednu poetičku ladicu, već iznova želi iznenađivati publiku i kritiku. To je jedna od strategija nekolicine novih pesnika/kinja sa beogradske scene: tek što je osvojen jedan poetički prostor, već u sledećoj zbirci on se u potpunosti napušta i kreće se ka nekom novom, neistraženom kutku kreativnosti. Ipak, čini mi se

pomeranja granica u poeziji. Takođe, jedan od načina za ostvarenje ovog „koncepta“ u Stojnićevoj *Kutiji* je „uočavanje“ i upisivanje skrivenih detalja u urbanim krajolicima, te pronalaženje nekih dubljih značenja u njima, neke tananije veze u odnosima između naizgled nezavisnih uvida i naizgled nezavisnih pojmova, drugim rečima, pronalaženje poetičnosti u naizgled nepoetičnim stvarima i predelima. Zato je lirska *ja*, po običaju opterećeno suvišnim iskustvom i znanjem, ovde skoro u potpunosti utišano, a ostao je samo jezik koji treba da povрати davno izgubljenu „nevinost“, a zatim raskine kontaminirajuće veze sa istorijom, tradicijom i kulturom, te da pokuša stvoriti neku novu stvarnost. Poetičnost bi ovde trebalo da se ogleda u metaforizaciji faktografski zabeleženih pojava, ali u tome se istovremeno krije problem: Stojnić ne uspeva da prepozna „pukotine“ u pojavama i ostavi ih „otvorenima“; sve je suviše dobro „zacementirano“; nema igre i iznenađenja; stvari ni jednog trenutka ne izmiču kontroli, a to je obično loše za poeziju.

Stojnićevom pisanju u ovoj zbirci nedostaju čvršće asocijativne veze koje bi tekstovima dale višedimenzionalnost, dubinu i metafizičnost; nedostaje emocije i atmosfere, ne izdvajaju se stih ili slika koji bi privukli našu pažnju, koji bi proizveli neko odučenje, itd. Zapravo, nedostaje svega onoga što bi nas podstaklo da se vratimo ovim tekstovima, da ih ponovo pročitamo ili protumačimo. Mogli bismo ove tekstove skratiti za red ili dva, a mogli bismo ih za toliko i produžiti, pa opet se ništa ne bi promenilo u njihovoj dinamici ili značenju. Sve ovo govori u prilog činjenici da se Stojnićeva zamisao pretvorila u jedno besciljno nizanje tekstualnih iskaza - evo i primera za to. Izabrali smo jednu rečenicu iz mnoštva jednako besmislenih: „Disanje se provlači kroz prizor povratka kući.“ Kako se to disanje provlači? Na leđima ili na stomaku? Sa rukama napred ili sa nogama napred? Da li je prizor povratka kući sačinjen od rešetaka ili je, recimo, spiralnog oblika? Hm, a da li bi se nešto promenilo u značenju ovog iskaza da smo malo promenili redosled imenica i njihov padežni oblik, recimo: „Povratak diše kroz provlačenje kućnog prizora“. Ili: „Kuća se vraća kroz disanje prizornog povratka.“ A moglo bi i ovako: „Prizor se skućava kroz povratak disajnog provlačenja.“ Navedene kombinacije bile bi jednako besmislene kao i početna Stojnićeva tvrdnja, ali bi možda bile šarmant-

B

ETONJERKA MESECA

Socijalna pobuna je naredni korak belih listića.

Karl Marks Junior

nije u svojoj nadrealističkoj, nepretencioznoj igrivosti. Mogli bismo mi Stojnićeve isprazne stihove kombinovati do kasno u noć, ali to onda ne bi bila poezija, već puka kombinatorika bez početka i kraja. Ako pesnik ima pretenziju na nekakvu dugovečnost, onda njegova poezija mora u sebi nositi autentično viđenje sveta i čoveka iskazano autentičnim jezikom, i to je ono što je razlikuje od drugih vidova jezičkog izražavanja. To nikako ne bi smelo biti samo puko nizanje reči, već promišljeno stvaranje novih značenjskih prostora i veza između njih. Takođe, pesnik ne može biti samo puki tehnolog koji pravi svoj „proizvod“ po unapred utvrđenom receptu, već stvaralac koji se upušta u avanturu svestan da ne može predvideti njen završetak. Zato pesnički put jeste pomalo i opasan. A Zemunac nije bio spreman preuzeti rizik, te se i suviše dosledno držao nekih poetičkih premisa usvojenih, čini se, mnogo pre pisanja *Kutije*. A bilo bi verovatno mnogo bolje za ovu knjigu da se autor više otvorio prema sopstvenim opsesivnim motivima kojima bi uspostavio prisniju vezu sa čitaocem, kao i prema izraženijoj asocijativnosti koja bi ga verovatno odvela na nepregledno, ali i vrlo inspirativno polje kulture i istorije.

Čini se da je Stojnićevo neprestano menjanje poetike uzelo danak: nije bilo prilike da autor prepozna poetički prostor koji mu više prija od ostalih i da se malo duže zadrži u njemu pa da se tako neke poetičke odrednice u njegovom stvaralaštvu učvrste i nadograde. Stojnić nije na duže vreme usvojio njemu značajne ideje i razvio ih u svojem pesništvu, odnosno nije izgradio prepoznatljivi pesnički Weltanschauung koji bi ga razlikovao od drugih autora. Plašim se da stvari u jednom krilu¹ nove srpske poezije postaju loše: vladaju bezidejnost, sterilnost, jezička samodovoljnost, sivilo jednoglasja, nema autentičnosti, emocije i uopšte svega onoga što dobra poezija mora posedovati. Čini se da Stojnić, kao i jedan deo autora/ki sa beogradske scene poeziju počinje doživljavati smrtno ozbiljno, bez imalo smisla za igru ili humor, bez (auto)ironičnog otklona, i to postaje smrtno ozbiljan problem. Kao što reče Gadamer: „Ko igru ne shvata ozbiljno, taj je kvari“. Zbirka *Kutija*, po mom mišljenju, predstavlja paradigmu neuspeha jedne ideje o pisanju pesničke knjige umesto pisanja pojedinačne pesme. I tako ćemo uskoro svaki čas ustoličavati odlične mlade pesnike/kinje, ali od njih neće dolaziti baš mnogo odličnih pesama, nego će se sve uglavnom svoditi na prosek. Zato nam se nameće pitanje: kako neko može biti odličan pesnik, a da pri tome nema gotovo ni jednu odličnu pesmu? Stojnić na svu sreću ima više takvih pesama/tekstova, ali one ipak pripadaju njegovoj ranoj fazi, tj. prvim dvema zbirkama. S druge strane, nije se u slučaju zbirke *Kutija* desilo ništa tragično: objavljena je samo još jedna slaba pesnička knjiga u srpskom književnom životu koja će biti brzo zaboravljena. Nema veze. Život ide dalje ■

¹ Tu pre svega mislim na grupu beogradskih autora/ki prvobitno okupljenu oko časopisa „Agon“, Kulturnog centra Beograda, Studentskog kulturnog centra i Doma kulture Studentski grad.

ARMATURA

Piše: Sonja Gočanin

STRAH OD HIPERSEKSUALIZACIJE

Komentatori/ke sajta B92 sa oduševljenjem su podržali odluku francuskog Senata, od pre nekoliko meseci, da ukine takmičenja u lepoti za devojčice mlađe od 16 godina. Oni (komentatori i komentatorke) su bili ujedinjeni u oceni da treba stati na put tom elementu američke nakaradne kulture. Iako je francuski Senat ovom zabranom usmerio reflektore na „žensko pitanje“, za srpske komentatore uvek je daleko značajnije „američko pitanje“ (godinama prisutno u obliku navijanja: za Gadafija, Sadama Huseina, Putina, uragan i Fidela Kastru). Kada američki momenat presuši, trust mozgova na balkanskim sajtovima više i nema toliko razumevanja za te civilizacijske pomake koje izvode francuske institucije. Pa tako, kada je u decembru Donji dom francuskog parlamenta usvojio zakon o kažnjavanju klijenata prostitutki, nije bilo mnogo prostora za oduševljenje. Zbog odluke da suzbije pojavu za koju svaki Srbin koji je igrao potapanje brodova na časovima istorije zna da je „najstariji zanat na svetu“, francuski parlament neće dobiti *facebook fun page* u Srbiji, taman i da izbac i sve američke pozajmljenice iz francuskog jezika.

FAMA O HIPERSEKSUALIZOVANIM DEVOJČICAMA

Famozna odluka francuskog Senata da zabrani Mis takmičenje za devojčice ispod 16 godina bazirana je na izveštaju francuske ministarke sporta Šantal Žuano pod ambicioznim nazivom „Protiv hiperseksualizacije: Nova borba za jednakost“. Žuano je, bar kako tvrdi Gardijan, u izveštaju navela da se učesnice takozvanog mini-mis takmičenja tretiraju kao „seksi slatkiši“ i da to takmičenje u lepoti i zavodljivosti „vreda dostojanstvo ljudskog bića“. Ipak, ministarka Žuano procenila je da francuski Senat možda i gaji simpatije za manifestacije u kome se žene (bez obzira na rasne i verske razlike) trpaju u isti lonac za proizvodnju „seksi slatkiša“ skupa sa kupacim kostimima, večernjim haljinama i imbecilnim idejama o tome kako nahraniti decu iz Afrike. Stoga, u drugom delu izveštaja, argumentacija dobija drugi pravac. Ministarka objašnjava da ono što je zapravo problem sa Mis hepeningom za male devojčice jeste hiperseksualizacija istih (devojčica, ali i hepeninga). Ta reč „hiperseksualizacija“ podrazumeva „seksualizaciju izraza, držanja ili garderobe koja je za taj uzrast preuranjena“. Na sve to, u aktivističkom „hajde da“ stilu pred Senatom, ministarka dodaje „da ne dozvolimo da naše devojčice od malih nogu veruju da se njihova vrednost meri njihovim izgledom“. Iako bi ovih nekoliko poruka iz izveštaja odlično prošle u nekom tv duel formatu, one imaju problem sa konzistentnošću. Jedan događaj, a taj događaj je mis lepote za devojčice, ne može istovremeno biti „preuranjen“ za neki uzrast i vredati ljudsko dostojanstvo. Ministarka je, doduše, možda mislila da tek posle 16 godine dolazi period kada više nije preuranjeno da se vreda nečije žensko dostojanstvo, ali ne bih nagađala. U svakom slučaju, ako smotra telesa u kupacim gaćama i haljinama, pod nazivom „izbor za mis“, vreda

ljudsko dostojanstvo, problem ove manifestacije uveliko prevazilazi pitanje da li to telo ima manje ili više od 16 godina. Ukoliko je, pak, reč o tome da je za curice ispod 16 prerano da se javno nadmeću u seksi haljinicama i držanju, a da njihove mame i tate na tome zgrću novac, ministarka se zalaže isključivo za zaštitu deteta, što od tog „Mis univerzuma“, što od raspomamljenih roditelja. Teško je poverovati da će ukidanjem dečijeg izbora sa mis devojčice naprasno poverovati da će društvo (od sada i zauvek) vrednovati isključivo njihovo znanje, a ne dubinu dekoltea; isto kao što je teško poverovati da će legitimno izabrana mis univerzuma (iznad 18 godina, ali ispod 27 godina) rešiti problem gladnog naroda Afrike.

Iako je pitanje ovakvog takmičenja za devojčice definisano kao pitanje prava žena, zanimljivo je da je ono postavljeno baš na tom mestu. Branitelji i braniteljke prava žena su izgleda propustili da isprate sve ponižavajuće elemente „regularnog“ takmičenja za punoletne lepote (ali ne previše punoletne), pa su se obrušili na opskurna takmičenja za decu u varošicama u Francuskoj. Pod maksimum „da naše devojčice veruju u znanje, a ne u izgled“ zabranjena su mini-mis takmičenja, ta najvažnija sporedna stvar u svetu seksi žena koje prodaju donji veš na bilbordima ili automobilske gume u televizijskom prajm tajmu. Devojčice (ne starije od 16 godina) dobro znaju da se u takvom svetu takmičenja u lepoti održavaju svakog dana i da se pista za mis-takmičarke spontano otvara svuda gde se žene kreću. Mis takmičenja su prirodna stvar. Prirodna do te mere da nikog na kugli zemaljskog ne opterećuje to što organizatori tog takmičenja žene klasifikuju na udate i neudate, trudne i ne-trudne, ispod i iznad 27 godina. Nikog nije preterano interesovalo ni to što je prošlogodišnja Mis Srbije morala da dokazuje da nije udata, sve uz poklič: „Burma ne znači venčanje“. Problem sa takmičenjem nastaje onda kada se organizatori „zaigraju“, pa spuste prag za učešće. Kada deca postanu žrtve te mašinerije objektivizacije, odjednom je toliko lako zaključiti da u tim seksi pozama ima nečeg što „vreda ljudsko dostojanstvo“. Kao da dostojanstvo nije biciklo, pa ti ga ukradu.

FAMA O HIPERSEKSUALIZOVANIM SAVETNICAMA

Dva najvažnija nacionalna mita u Srbiji, mit o Kosovu i Novaku Đokoviću, pomalo su presahla. U uslovima krize, ispostavilo se, mit koji ima najveće šanse da preživi je mit o Srpkinjama. Mit kaže da su to najlepše žene na svetu, a on je karakterističan za narode čije su fabrike ruinirali „domaći investitori“, novac iz državne kase podelili političari sa rodbinom a nacionalna bogatstva po nižoj ceni podeljena „prijateljskim“ državama koje su u pravom trenutku imale razumevanja za mit o Kosovu. Ukratko, sve što je u Srbiji ostalo da se proda, nosi potpetice i kratke suknje po splavovima. Onda su Srkinje bren dirane sve skupa sa splavarsko-dokoličarskim načinom života i eto najzad turističke ponude, eto najzad nacionalnog identiteta. Kako se, međutim, ispostavilo, „seksi Srkinje“ su samo apstraktna kategorija, pogodna za lečenje nacionalnih kompleksa. To su pokazala (sada već) dva slučaja „golišavih savetnica“, službenica u Ministarstvu spoljnih poslova kojima su neumljivi „istraživački“ novinari pronašli slike u dekolteima na društvenim mrežama i u muškim časopisima (koji se, po pravilu, kupuju zbog dobrih intervjuva). Realizovanje nacionalnog ideala „seksi Srkinje“ postavio se kao jalov posao, naročito ukoliko se planira karijera nešto dalje od kuhinjske krpe. „Seksi Srkinji“ nije mesto u Ministarstvu spoljnih poslova. „Seksi Srkinja“ može, u najboljem slučaju, da izvlači loto kombinacije i da se javi u direktan program na Evroviziji ako se ne održava u Srbiji. Tako je kratka suknja/dubok dekolte, taj ponos vlasnika splavova i tradicionalne srpske kafane (u kojoj se muzika pušta s laptopa), stavljena na stub sra-

ma, kao u Cecinoj pesmi. Ispred svakog pominjanja imena službenice Ministarstva spoljnih poslova, odlučili su novinari, stajajući sintagma „seksi savetnica“ jer se, objašnjavaju oni, ona (savetnica) tako (hiperseksualizovano) predstavlja na društvenim mrežama. Nova savetnica u nesrećnom Ministarstvu spoljnih poslova prošla je istu, minucioznu proveru sada već iskusnih poznavalaca problematike „hiperseksualizovanosti savetnica“ u nas i, naravno, još jedan slučaj je detektovan. Novi slučaj „seksi savetnice“ od prvog se razlikuje u sledećem: Blic uvodi opciju uvećavanja slike „golišave savetnice“ čime ova zahtevna „istraživačka“ priča dobija svoj pornografski predah. Druga novina je Blicov pronalazak dokumenta koji bi konačno opravdao njihovo opsesivno bavljenje ovom temom, ime mu je „Kodeks o ponašanju državnih službenika“. Sada je već mnogo jasnije: dve žene drsko su svojim ponašanjem dovele u pitanje „ugled položaja i organa“ i uzdrmale snažno poverenje građana u državnu službu (veće poverenje građana imaju samo crkva, vojska, policija, džedaji, Istraživači iz Majamija i Treće oko).

Ova dva slučaja „hiperseksualizovanosti“ iz nekog razloga u potpunosti su bacili u senku „seksi“ ministra Vanju Udovičića koji se isto tako (hiperseksualizovano) predstavljao u *Cool girl*-u i srodnim časopisima u kojima se, uzgred budi rečeno, bolje snalazio nego u Kažiprstu na B92 gde je onomad Tatjani Aleksić pola sata recitovao govor (ipak, nije mnogo zamuckivao).

„Francuski“ i „srpski“ slučaj „hiperseksualizacije“ ilustruju isti fenomen: društvo neguje licemeran odnos prema ženskom telu. Dok društvo svesrdno preporučuje model lepotice sa postera na srednjoj strani novina, onima koje su poverovale u taj „društveni ideal“ već na prvom čošku prilepljen je stiker: kurva. U tako uređenom sistemu barata se terminima „vulgarno“, „decentno“, „hiperseksualizovano“, „konzervativno“. Niko ne razume šta oni znače. Kandidatkinje za mis su ili premlade ili prestore, a put od hiperseksualizovane devojčice, preko decentne lepotice do vulgarne matorke je pola stepenika. „Seksi Srпкиnja“, imaginarna „ambasadorka Srbije u svetu“, postaće „golišava savetnica“ (smeh u pozadini) samo ako pomisli da može da postane ambasadorka bez navodnika. U toj igri (hiper)seksualizacije za ženu nema dobrog špila karata ■

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Tomica Ćirić

MI ČEKAMO OVČARA

u genotipu krvi i tla
u nekultivisanosti runo-kulturi
(od obrade polja do muhičke obrade duha)
u kolektivnoj volji stada
u prinudi kulturnog obrasca strižbe
u eshatologiji vunovlačara
u involuciji ovnova zvonara
u
u laktaciji pomuženih dojki
u statističkom žigosanju usiju
u ritualnom klanju stočnih grla
u
u lavežu ovčarskih pasa
u ograđenim lagerima tora
u otpadničtvu crnih ovaca

mi čekamo ovčara –
stasitog i rumenog pastira
čobanina od zanata

da nas dudukom povede

putem izbavljenja ■

Piše: Pseudo Lucić

FALOLATRIJSKA TUŽBALICA

(telešop ispovesti jednog mejla)

Dragi druže s interneta,
Skriv u virtualnoj tami,
Zašto te moj inboks mami,
Dužina ti mog penisa smeta?

Dragi druže nepoznati,
Povećanje nudiš, veliš,
Ko sakat nije ne može da shvati
Samo mi sigurnu sreću želiš.

Ti strani internetski druže,
Za bednu, pišeš, siću love
I moja će jutra i zore nove
Svanuti čvrste, krute i znatno duže.

Al, ne pišeš, rđo, bezimena, u spamu,
Kakav opor medikament il tretman čeka mene,
Zašto bih ušuškano ptica u iznenadnom sramu
Terao iz gnezda da za čudo uvećanja vene.

Nudiš – ne znaš, mam ti nije dorastao nakani:
U ruci bolje vrbac a neka goluba na grani ■

BLOK BR. V

Autor: Kosmoplovci / KRPELJ #240 (segmenti)

